

ACC. N:R M. 14580: 1-6.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Otto Eskilsson, Färingtofta*
Härad: *M. Åbo* Berättare: " " "
Socken: *Färingtofta* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1958* Född år *1877* i *Färingtofta*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Om tobak, dess odling, behandling och
användning. s. 1-6.*

LUF 27

L U N D .OM TOBAK, DESS ODLING, BEHANDLING OCH ANVÄNDNING.

1. Har man brukat odla tobak i Eder hemtrakt?
2. Sedan hur lång tid tillbaka har tobaksodlingen förekommit på Eder ort? När började man odla tobak? När upphörde man härmed? Varför? Har tobaksodlingen ansetts skadlig för jorden? och på vad sätt? Vilka personer var det, som bedrev tobaksodling, bönder, stånds personer, stadsbor? Var låg planteringslanderna? Skulle häckar eller annat skydd förekomma? Beskriv dessa.
3. Hur gick man tillväga vid odlingen? Hur byggdes bänkarna? Hur bereddades jorden? Vad för sorts frö användes och varifrån fick man det? Hur behandlades fröet före sådden?
4. När skedde utplanteringen av plantorna? Hur gick man tillväga vid utplanteringen? Hur sattes plantorna? När kupades de? Har kupningen något särskilt namn, t.ex. hopa?
5. När toppades plantorna? Vad kallades denna toppning? Vad kallades de utväxande skotten? (Topptjuvar, rot-tjuvar?) Vad kallades borttagandet av dessa skott? (Tjuva plantan?) Användes dessa skott och till vad ändamål?
6. När började skörden av bladen och hur gick man till väga härvid? Hade man något särskilt namn härför? Vilka blad togs först? Vad kallades dessa? När skedde nästa skörd? Hur benämndes den? När avslutades tobaksskörden?
7. Hur behandlades de avplockade bladen? Hur gick man till väga vid torkningen? Hur behandlades bladen under torkningen? Hade man något särskilt namn för denna procedur t.ex. svettning? Hur förfor man med bladen efter torkningen? Beskriv torkställningarna, helst även med bild! Beskriv torkladan, helst med bild!
8. Var bereddades tobaken? Hemma eller i fabriker?
9. Vilka äldre tobaksfabriker känner Ni till? Vad kallades dessa fabriker? Hur tillgick arbetet vid dem? Vilka personer sysselsattes där? Finnes ännu bevarade karduser med firmastämpel eller bild så sänd med sådana.
10. Vilka olika sorters tobak känner Ni till? (Spunnen, karvad, malen eller riven?) Vilket var den vanligaste sorten?
11. Hur tillgick tobaksspinnningen? Hur behandlades den tobak, som användes härtill? Vad kallades den? (Bussar, vickel, puppen?) Vad kallades den spunna tobaken? (Knaster, varinas?)
12. Hur behandlades den karvade tobaken? Hursmaksattes den? Hur packades den?
13. Vilken tobak användes till snusberedning? Malde eller rev man snuset? Enligt en uppgift från Småland brukade en gammal man gå omkring till bönderna och mala tobak med en liten kvarn, som han bar med sig. Hur såg dylika tobakskvarnar ut? Hur behandlades tobaken före snusberedningen? Behandlade man snuset på något särskilt sätt efter malningen eller rivningen för att ge det en angenämare doft? Vilka tillsatser användes för detta ändamål? Hur packades snuset? Hur skyddade man det från att torka?

14. När började man tillverka och använda cigarrer? När började man med cigaretttillverkningen? Har man förfärdigat cigarrer eller cigaretter i hemmen för egen förbrukning? Ex. Omkring 1880 köpte en resande på en gästgivaregård på Smålands landsbygd 8 cigarrer för 25 öre. Var tillverkades dylika billiga cigarrer och vem använde dem? - Enligt en uppgift från Ivetofta i Skåne brukade kringvandrande cigarmakare samlas i Orlien för att skriva sitt namn i stammen av en bok d.s.k. gesällboken.
15. Vilka olika typer av pipor känner Ni till? Av vilket material voro de? Var tillverkades piporna? Vid vilken ålder började ynglingarna röka pipa? När fick de sin första pipa? Var det brukligt att även kvinnorna rökte pipa? Hur såg deras pipor ut? Hur tändes pipan? Brukade man bjuda främmande på piprök? Vilka? Hur såg dessa pipor ut? Hur många pipor brukade finnas i de olika hemmen?
16. Hur förvarade man piptobaken för det dagliga bruket? I tobakspung eller i dosa? Hur såg dessa ut? Hur förvarades piptobaken i hemmet? Hur bevarade man dess fuktighet? Skar eller karvade man själv till piptobaken? Hur gick man tillväga härvidlag? Hur såg piprensarna ut?
17. Hur gick man tillväga vid snusningen? Snusade man snuset genom näsan eller tuggade man det? Vid vilken ålder började man använda snus? Använde även kvinnorna snus till dagligt bruk, el. vid vilka tillfällen har det förekommit, att kvinnorna snusat?
18. Hur förvarade man snuset i hemmen? Hur förvarade man det dagliga behovet av matsnus? Hur såg snusdosorna ut? Var tillverkades de, och vad för slags material användes till snusdosorna?
19. Hur förvarade man tuggtobaken? Vilka redskap användes vid karvningen av tuggtobak? Hur såg dessa ut?
20. Vilket var det vanligaste sättet att njuta tobaken, att röka, tugga eller snusa den? Vilka föredrog det ena, -vilka det andra sättet? Har det förelegat någon social skillnad eller yrkes-skillnad härvidlag, som varit bestämmande, och på vilka grunder? Har man iakttagit olika verkningar av de olika sätten att njuta tobaken och vilka? Exempel: En vedhuggare i Växjö bytte t.ex. ut snustuggning mot tobakstuggning, men hans ögon blev så dåliga därefter, att han måste återgå till det ursprungliga sättet att tugga snus.
21. Hur försiggick de större tobaksaffärerna? Sålde man tobaken direkt till förbrukaren eller till uppköpare? Var ägde denna handel rum? Förekom det särskilda tobaksmarknader t.ex.? Var tobakshandeln lokaliserad till vissa marknader och var hölls dessa?
22. I vilken omfattning bedrev bönderna tobaksodling? Förekom det skördebruk och skördefester vid tobaksskörden, när tobaksodlingen drevs i större skalå? t. ex. "ta haren?"
23. Gavs tobaksland till undantagsfolk?
24. Vilken användning har tobak och snus haft i folkmedicinen? Vilka välgörande egenskaper har man trott dem besitta? Har man brukat giva djuren tobak och snus och varför har man gjort det?
25. Vilka verkningar medförde avsaknaden av tobak och snus i folkets liv under förra världskriget 1914-1918? Vilken skada trodde man t.ex. att man ådrog sig genom att inte få sin vanliga ranson av matsnus?
26. Vilka olika tobakssurrogat känner Ni till? Vilka surrogat för tobak användes t.ex. i äldre tider, före krisåren under förra världskriget?

27. Vilka talesätt om tobak känner Ni till?
28. Var tillverkades och köptes snusnäsdukarna och vilken roll spelade de bland folket som presenter på högtidsdagar o. dyl.?
29. Vilka inskränkningar i tobaksbruket har förekommit? Vilka bestämmelser gällde t.ex. för tobakens användning bland ungdomen och bland kvinnorna?

-o-o-o-o-o-o-

Om tobaksodling och användning
1-13. På denna orten har aldrig odlats någon
tobak, det är omkring Kristianstad
i Fjälkinge med flera orter som tobaks-
odling förekommer, jag kan ej berätta
de frågor utan vad odlare meddelat
mig hos en vän i Fjälkinge som
var stor tobaksodlare brukade tala sin
odling, de hade leyd ett antal
pruntimmer som skötte om utplantering
av planter, kupa dem och fugga
dem när det var tid, de skötte ej
något annat arbete under den tid
tobaken växte och arbetade med det
år från år, så de blev fullt kompetenta
att sköta sitt tobaksland, när skörden
av tobaksbladen började trädens bladen
på långa snoren och bands upp på

Lup 27

för att torka, fast på senare Tid hade
han byggt ett hus där de torka bladen
varefter de sändes till fabriken, var
de sändes eller till vilken fabrik, har
jag ej reda på eller hur de behandlats.
Till snusberedning användes de minsta
och söndriga bladet som ej kunde begagnas
till Cigarer

- 14- I slutet på 1800 talet kunde man köpa
stora svarta cigarer för 5 öre per styck
cigaretter fanns inga då som jag minns
utan räknades mest pipa
- 15- Här fanns kritpipor som var billiga
även fanns andra små och något bräda
sedan fanns ju långpipor på uppställ

en olus l^unga med porstelinshuvud
nertill att stoppa tobak i denna pipas
fans på varje hem, annars bruka dem
som röka ha sina småpipor i fickan
och tända vid behov.

16. RökTobak bruka förvaras i burk med
lock hemma, när de skulle ut hade
de en dosa i fickan, tobaken köptes i
små paket och var färdig att rökas
min. ett paket som det stod (Arb^ligt och gott)
på, som såldes mycket här på denna
trakt.

17. Man snusade genom att dra upp smuset
genom näsan det var mycket allm^unt
på denna orten, även kvinnorna var
det många som snusade vid dagligt bruk

18. Snuset förvarades i luftt^uta burkar för
att det ej skulle torka och vid dagligt

bruk användes daser varit smuset hälda
från burken, dessa daser var gjorda
av Björknäver.

19. Tuggtobak köptes i rullar eller stänger
och brukta de skära av en bit som de trodde
sig behöva för dagen, och lägga i fickan
der de bet sig en bit vid behov

20. Här på landsbyggen var det vanligtast
med smurning och tuggning, röka var
ej så vanligt, utan möjligen om kvällarne
smustuggning var om de vant sig, svarast
att sluta med kvinnor som smusade
i näsan, var ännu även svårt för
dem att sluta

21. Skett sedan jag minns på 1800-talet
har här alla diverseaffärer i hand-
hållit av alla sorter

22. Som föunt nämnd bedren bönderna på
den^{ort} i Tabaksodling utan närmaste
odling var i Kristianstads län
23. Stj
24. Inusning var trodde^{de} bra för ryggen
vid svår Tandvärk brukta de lägga
smus vid Tanderna, vilket hjälpte deras
kom vanan av smusstuggning, när företagen
ej kunde skuta upp sin föda att tugga
om den (Tidiska) brukta de ge dem en
bit tuggtobak vilket brukta hjälpa
25. Åren 1914-1918 var mycket svårt varit
för rökare de glaska blad så olika
trädslog att roka och matrus vit jag
ej vad de ersattes med, smus tror jag
det~~sen~~ var så de kunde få

- 26 Tobaksuragat för äldre Tiden kändes jag ej. Tabak har väl funnits under åtminstone förra århundradet
- 27 Har aldrig hört annat än tuggtobak smes och röktobak och Cigarer
- 28 Hårdukar värdes i hemmen de var ganska grova och till färgen Blå, med vit sand omkring de kallades för smesnäsdukar
- 29 Stågon inskränkning av Tobaksbruket tror jag ej förekommit, fast nu är ju mest Cigarer, vilka särskilt nog förekommer bland ungdom och kvinnor